

ספר

שלמי שמהרה

פסקים ופנינים, הלכות והנהגות
בשמחות כלולות אפריון

עניני שידוכין, אירוסין, כתובה, חופה וקידושין
נישואין ושבע ברכות, ברית מילה, פדיון הבן ובר מצוה

ממשנתו של רבן ומאורן של ישראל
עמוד ההוראה מרן הגאון החסיד
רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל

נלקט, נערך ונסדר בס"ד ע"י
טוביה בהג"ר חיים שליט"א פריינד

עיה"ק ירושלים תוכב"א
אדר ב', ה'תשע"א

הרב אביגדר נבנצל

רב העיר העתיקה
ירושלם תובב"א

בס"ד, ערש"ק פרשת וארא תשע"א. ירושלם עה"ק תובב"א

יקר סהדותא

בא לפני הרה"ג ר' טובי' פריינד שליט"א, ובידו תכריך של כתבים על עניני נישואין ועוד, הנהגות והדרכות של אדמו"ר הגרש"ז אויערבאך זללה"ה, וביאורי הענינים.

עברתי על הדברים וראיתי כי שבח מגיע לכתבים, עץ הדעת טוב, ויאכלו ענוים וישבעו. תהי משכורתו שלימה מפי נותן התורה, וישמחו כל אוהבי התורה ויראה, עם כל ישראל, כאשר משוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך בב"א.

סגור ציו האים
אליהו נבנצל

נציין כי לא בכדי הגיב רבינו בחומרה וחמק מלעסוק בנושא זה. שהרי מובא בדרכי משה אה"ע סימן נ' אות ג' וז"ל: "בהגהות מרדכי דיבמות פרק החולץ משמע דיש חרם הקהילות על מי שחוזר בשידוכין, ואין לו היתר אלא בהתרת הרבה אנשים או שיפטרו זה את זה", עכ"ל. וחרם זה מוזכר ג"כ בט"ז יו"ד סימן רל"ו ס"ק י"ג, ובב"ש אה"ע סימן נ"א סק"ט. ובנודע ביהודה מהדו"ק חו"מ סימן ד' וז"ל: "שעל קיום השידוך יש חרם ונכתב בתנאים והקנס לא יפטור החרם, ועל החרם יש כאן ספיקא דאורייתא, שאם היתה אז גדולה בשנים ובסימנים חל החרם. ולכן ראוי להודיע להיתומה שאם תבגוד בהמשודך לה תחוש לנפשה מעונש החרם, אבל להענישה על זה בבי דינא אין כח", עכ"ל. וכ"פ המהרש"ם בתשובותיו ח"ד סימן ד' דחרם הקדמונים לבל לבגוד בקשר שידוכין הוא מה"ת, וכ"כ בספרו משפט שלום ס' רל"א בקונטרס תיקון עולם אות י"ט. וע"ע ס' שולחן חי סימן קכ"ב בהוספה לאות ח' הרבה פרטים בענין זה.

נוסיף ונצביע לדברים נוראים שכתב בענין זה בשו"ת הרב"ז סימן כ"א כתב וז"ל: "ואם באמת חש לסכנה היה צריך לחוש למש"כ בשערי רחמים (דף י"א) שלנתק קשר תנאים הוא סכנה גדולה, וטוב יותר לנתק קשר נישואין ע"י גט מלנתק קשר תנאים. ומה"ט בעת התנאים שוברים דווקא כלי חרס ותחת החופה שוברים כלי זכוכית, משום דכלי חרס שנשבר אין לו תקנה לעשותו מחדש, וכך קשר תנאים אין לו תקנה לנתק רק ע"י מיתה וגלגול, משא"כ כלי זכוכית שנשבר דהיינו נישואין יש לו תקנה ע"י גט לעשותו מחדש", עכ"ל³⁶.

בזה חסרון אמיתי. ואף שיש בני אדם שמקפידין, מ"מ אין זה מום, וכל שהקפידא אינה מכח מום אמיתי אין צריך לגלות. וראיה ממי שנולד מאם ישראלית ואב גוי, שמבואר בגמ' שאמרו לו זיל גלי ולא ידעו, הרי אף שבעירו הקפידו שלא להתחתן אתו, מ"מ כיון שאינו מום באמת רק מחמת הרגשה, אין צריך לספר. אכן אם הדבר יתגלה ויתכן שיצא מזה ריב, צ"ע אם יש לספר".

³⁶ וכע"ז מובא בס' טעמי המנהגים אות תק"ע (בהערה) בשם תולדות אהרן בליקוטים בשם הבעש"ט זי"ע, ובשולחן חי סימן צ"ב הערה ב' בשם ספר דרך אמונה ומעשה רב. והגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג שליט"א הוסיף וכתב לי בזה: "הביא מספרים גדול החומר לעזוב שידוך. ונראה להביא עוד מקום בשו"ע אהע"ז סימן קנ"ט ס"ה ברמ"א, וי"א שעכשיו בזמן הזה שיש חר"ג שלא לישא שתי נשים, אם נפלה לאחרי יבמה אסור לישא אחרת עד שיחלוץ ליבמתו, ודווקא שלא היתה משודכת לו, אבל אם היתה משודכת לו מותר לכתוסה. עכ"ל. ובביאור הגר"א שם סקכ"ד ודווקא וכו', דהא ג"כ איכא חרם הקהילות במשודכת לישא אותה וכו', עכ"ל. הרי שדימה חר"ג לא לישא שתי נשים, לחרם הקהילות לא לעזוב שידוך. לכן התירו חר"ג כדי שלא יצטרך לעבור על חרם הקהילות לעזוב שידוך.

בחירת שידוכים לפי גימטריאות

נשאל רבינו בענין אלה שמתחתנים לפי הגימטריה של שמות האיש והאשה. והשיב לו רבינו: "אבא שלי לא התחתן בדרך זו, וגם אני לא..." עם זאת, הסתייג מכך שכינה השואל דרך זו כהבלים³⁷.

שידוך בניגוד לרצון ההורים

גידון זה נפתח במה שכתב בשו"ת מהרי"ק שורש קס"ו סעיף ג' וזתו"ד: (בקיצור לשון) "אשר נסתפקת אם יש כח ביד האב למחות ביד בנו לישא אשה אשר יחפוץ בה הבן. (תשובה:) נראה שאם היא אשה ההוגנת לו שאין כח ביד האב למחות ביד הבן. ... כל שכן הכא שהוא דבר השייך בצערא דגופא להניח אשה אשר חפץ ויצטרך לקחת אשה אחרת אשר לא תישר בעיניו כל כך. ועוד דקרוב הדבר בעיני להיות כמצוה לעבור על דברי תורה... ועוד במילתא דלא שייך בגוויה כי הכא פשיטא שאין כח לאב למחות בבן לא משום כבוד ולא משום מורא דלא שייך 'כבוד' אלא כגון מאכילו משקהו מלבישו מנעילו וכו' 'מורא' - לא ישב במקומו... וכן כיוצא בזה דשייך לאב אבל במילתא דלא שייך האב בגווה פשיטא דאין כח האב למחות ביד בנו".

דברי המהרי"ק הללו הובא כהלכה פסוקה ביו"ד סימן ר"מ סעיף כ"ה בהג"ה: "אם האב מוחה בבן לישא איזו אשה שיחפוץ בה הבן אין צריך לשמוע אל חאב". וכן היה רבינו מורה ובא, שאם הבן רוצה להשתדך ולישא אשה ההוגנת לו, והאב מוחה בו מחמת שאינו חפץ בשידוך זה - אין להבן לשמוע בקול אביו בענין זה³⁸.

שידוך שיש בו משום בזיון להורים

בשו"ת משיב דבר חיו"ד סימן נ' העלה לחדש דהא דאי' ביו"ד סי' ר"מ ט"ה וכן אם האב מוחה בבן לישא איזו אשה שיחפוץ בה, הבן א"צ לשמוע

הקהילות יש איסור לעזוב שידוך על פי מה שמבואר בגמ' קידושין דף מ"ה ע"ב, בהבטיח שידוך לאחור לא חיישינן שמא חזר בו, ששארית ישראל לא יעשו עוולה, הרי שלחזור מהנשחה לשידוך מוגדר 'עוולה'. ונראה שעוולה בא מחמת שעבר על 'הין שלך צדק'. ולפי זה נראה שספרדים שאין אצלם חרם הקהילות, מ"מ יש 'עול' כשחוזרים משידוך. ולכאורה גם אלה שאינם עושים תנאים, מ"מ הבטיחו ואסור לחזור בו".

³⁷ הרב יעקב גרשון וייס שיחי', הובא בספר אורו של עולם עמוד 57.

³⁸ ראה ספר אורו של עולם עמוד 307. אכן באם האשה אינה הוגנת לבן, והאב מוחה וחתגוד לשידוך - הרי שעל הבן לשמוע בקול אביו. וכפי שמדייק מתוך דברי המהרי"ק הנ"ל. וכן מצינו גם בספר חסידים סימן תקס"ד. וכבר האריך בזה בשו"ת כללים אות כ' שנתן ענין בשם כמה אחרונים.

